

DE GROENE EIKENBLADROLLER

Tortrix (Heterognomon) viridana L.

DOOR

M. DE KONING

Onder de talrijke bladrollers, die in onze bosschen voornamelijk in het loofhout voorkomen, is er een, die de laatste jaren, meer dan ons lief is, van zich doet spreken. Het is *Tortrix viridana*, de groene eikenbladroller, een vlindertje met eene vleugelspanning van ongeveer 2 c.M., dat ons op zachte Juni-avonden opvalt, eerst door zijne veelvuldigheid en bedrijvigheid en bij nadere beschouwing ook door zijn kleur.

De voorvleugels n.l. zijn satijnachtig lichtgroen, zonder eenige teekening. Aan den voorrand is vaak een lichtere, geelachtige veeg merkbaar; soms echter is deze veeg niet zeer duidelijk. Aan den zijkant hebben deze vleugels eene fijne, geelwitte franje. Ook het borststuk is groen. De achtervleugels zijn grijs, eveneens met lichte franje. Kop en sprieten zijn geelachtig, het achterlijf donkergrijs.

Gemakkelijk te verwarren met de vele andere, loofhoutbewonende bladrollers, is deze gevaarlijke gast in onze eikenbosschen dus niet.

De roestgele eikenbladroller (*Acalla ferrugana*), eveneens een talrijk voorkomende en soms schadelijke bewoner der eikenbosschen, is iets kleiner en door zijn roestgele, donker gemarmerde voorvleugels gemakkelijk van de *viridana* te onderscheiden. Bovendien vliegt hij eenige maanden later, wanneer zijn groene confrater reeds weer verdwenen is.

In Juni en Juli dan, komt het vlindertje, dat overdag op bladeren en twijgen der eiken met dakvormig op den rug gevouwen vleugels heeft zitten wachten, voor den dag. Wel is het diertje niet lichtschuw en wordt het ook wel over dag waargenomen, maar de groote massa wacht tot de zon is ondergegaan.

Kleur en houding verraden de aanwezigheid van den vijand niet, wanneer hij zich op het eikenhout bevindt en, wanneer hij de bovenste kroondeelen van opgaand eikenhout heeft uitgekozen tot terrein zijner operaties kunnen er heel wat in het

bosch voorkomen, zonder dat men het merkt. In het eiken-hakhout echter vallen ze spoedig op en ook daar is hun voorkomen soms algemeen.

De eieren worden waarschijnlijk aan de knoppen der eiken gelegd, in ieder geval dicht bij de plaatsen waar in het voorjaar het jonge loof voor den dag komt. Tegen Augustus is geen vlintertje meer te zien en de eitjes gaan, zonder zich verder te ontwikkelen, den winter in.

Begin Mei ontluiken de knoppen onzer eiken. Dan komen ook de rupsjes uit de overwinterde eitjes. Veel last van de koude schijnen deze eitjes tijdens hunne overwintering niet gehad te hebben. Herhaaldelijk trad het insect op na een strengen winter, althans na een winter, waarin de temperatuur eenige malen ver onder het vriespunt daalde. De kleine rupsen, die door hun late verschijnen in verband met het late ontluiken der eiken, betrekkelijk weinig gevaar loopende door nachtvorsten te worden gedood, beginnen spoedig hunne vreterij aan het jonge groen. Aanvankelijk wordt het blad aan de onderzijde beknaagd, daarna, wanneer de rupsen grooter worden, geskeletteerd. De rupsjes spinnen hierbij vrij veel. Fijne spinseldraden zweven door het bosch en hangen aan de twijgen. Enkele bladeren worden door de rupsjes zeer losjes aaneen gesponnen, met dien verstande, dat elk rupsje zijn eigen spinsel heeft; want de diertjes leven niet vele bijeen en bewonen ook niet gezamenlijk één spinsel, in tegenstelling met zoovele andere rupsen, die onze houtgewassen aantasten.

Tegen het einde van Mei is het rupsje volwassen. We zien nu dat het een vuilgroen, ongeveer $1\frac{1}{2}$ c.M. lang diertje is. De kop is zwart of tenminste donker gekleurd. Ook de zijkant van het hoornachtige nekschild en de bovenzijde van het laatste lichaamsegment zijn donker, evenals de borstpooten. De vuilgroene kleur der segmenten loopt nogal uiteen, het vuilgroen gaat soms in vuilolijfgroen of vuilgeelachtiggroen over. Over het lichaam verspreid, ziet men zwarte wratjes met fijne haartjes. Deze wratjes zijn, in verband met de verschillende kleurschakeeringen der rupsjes, niet altijd even duidelijk zichtbaar. Bij nauwkeurige beschouwing onttrekken ze zich echter nooit geheel aan het oog. Het aantal pooten der rupsen bedraagt 16. De laatste weken van zijn bestaan is het rupsje bedrijvig. Einde Mei ziet men de kleine vijanden overal aan spinseldraden tusschen de twijgen en takken zweven. Is de vijand talrijk, dan is het verblijf in zoo'n aangetast eikenbosch onaangenaam door deze lastige draden. De bladeren worden nu ook in hun geheel beknaagd of zelfs afgevreten. Ook de bloemen der boomen worden niet gespaard. Zacht hoort men de uitwerpselen op de

dorre bodembedekking tikken. Deze uitwerpselen zijn zwart en bestaan uit fijne onregelmatige korreltjes evenals fijn kruit. Thans is ook de beschadiging van de boomen duidelijk te zien.

De kronen zijn licht en doorzichtig, wanneer de schade niet te ernstig is, vooral in het bovenste gedeelte, maar wanneer de beschadiging sterker om zich heen grijpt, toont de kroon over zijn geheelen omvang dat de eikenbladroller hier talrijk is. Aan de bijna kale twijgen, nog slechts van enkele beschadigde bladeren voorzien, zitten als kleine proppen, de tallooze losse nesten der rupsjes, uit twee of drie bladeren bestaande.

De beschadigde boomen maken een desolaten indruk.

Tegen het einde van Mei begint de verpopping. De volwassen rups trekt zich terug in een ineengesponnen, meestal reeds eerder beschadigd blad en maakt hierin van spinsel een kokertje, waarin het zich bij verontrusting vrij snel achterwaarts weet terug te trekken. Na ongeveer 14 dagen is de pop gereed. Deze is één c.M. lang, donker bruin, bij zwart af. Half Juni kan men de vlucht van de vlindertjes verwachten.

De groene eikenbladroller is een van de meest algemeen voorkomende houtvijanden. Jaar op jaar worden de eikenboomen in onze zandstreken er door bezocht.

Weliswaar is de eik te taai om er door te worden gedood, want het St. Janslot, dat spoedig na het optreden der rupsen te voorschijn komt, zorgt voor het weer groen worden der boomen, wanneer tenminste geen eikenmeeldauw er vat op krijgt. Maar aanwas-verlies, verwildering van den grond in het bosch door toetreding van te veel licht en afsterven van twijgen, soms van takken, kan niet achterwege blijven. Ook de vorming van eikels wordt natuurlijk door de rupsen in ongunstigen zin beïnvloed.

De weersgesteldheid, zoowel tijdens als na het optreden der rupsen, is van grooten invloed op de gevolgen der vreterij. Koud en regenachtig weer werkt de ontwikkeling der rupsen tegen. Veel regen in Juni heeft spoedig weer groen worden van de eiken tengevolge, temeer daar het uitkomen van het St. Janslot door de vreterij der rupsen wordt verhaast. Nachtvorsten, die het jonge eikenblad doen bevriezen, zijn voor de rupsen verderfelijk.

Wij weten dat de eikenbladroller overal waar eiken groeien, in ons land kan worden aangetroffen. Andere houtgewassen dan eiken nemen de rupsen alleen in den hoogsten nood. Op tal van loofhoutsoorten is het rupsje waargenomen, maar steeds bij hooge uitzondering. We noemen hier beuk, esch, lijsterbes en haagbeuk.

Aan den Veluwezoom, waar behalve de gewone zomereik (*Quercus pedunculata*) ook hier en daar wintereiken (*Quercus sessiliflora*) en verder veelvuldig Amerikaansche eiken worden aangetroffen, kan men waarnemen, dat vooral de eerstgenoemde door de rupsjes worden aangetast en dan nog liefst de oudere boomen. Dit laatste is in zooverre van beteekenis, dat de eikenbladroller als kwekerij-vijand niet in aanmerking komt en dat hij voor de jonge eikenonderzaaiing niet gevaarlijk wordt.

Uit de literatuur blijkt, dat het insect een buitengewoon groot verbreidingsgebied heeft, dat het grootste gedeelte van Europa omvat, ook de landen aan de Middellandsche Zee. In Spanje was het insect herhaaldelijk oorzaak van het niet dragen van eikels van de wintergroene eiken, wat aan de varkenshouders groote schade toebreacht. Hoewel het insect ook in de bergbosschen wordt aangetroffen is het toch hoofdzakelijk bewoner der vlakten.

Jaar op jaar komt de bovenbehandelde bladrollerschade in Nederland voor. Ook dit jaar treedt het insect talrijk op. Het is als een hardnekkige ziekte, die soms jaren lang niet wijken wil.

Het is daarom te betreuren, dat men er tot nu toe niet in is geslaagd een voorbehoed- of afweermiddel tegen het optreden der bladrollers te vinden. Het is de natuur zelf, die hier uitkomst moet brengen. Reeds eerder wezen we op den verderfelijken invloed, dien regen, koude en nachtvorsten, welke het eikenblad doen bevriezen, op de ontwikkeling der rupsen kunnen hebben. Ook zijn er parasietvliegen en sluipwespen bekend, die tot het verdelgen van *Tortrix viridana* het hunne bijdragen.

Tenslotte wijzen wij op het groote nut, dat de vogels hier stichten kunnen. Het weghalen der rupsen en poppen uit de samengesponnen blaren is een werk dat den meezen wel is toevertrouwd. Juist in Mei hebben talrijke vogelsoorten hunne jongen groot te brengen en ze doen dit met insecten. ALTUM noemt als zoodanig spreeuwen, vinken en de tjif-tjaf.

Hoe het zij, we hebben hier weer met een lastigen boschvijand te doen, die niet door den mensch, maar alleen door de natuur zelf kan worden bestreden; alweer een stilzwijgend pleidooi voor vogelcultuur en vogelbescherming.